

Slovenské firmy v roku 2021 vyprodukovali viac emisií ako pred pandémiou

Produkcia emisií skleníkových plynov výrazne klesla ako dôsledok pandémie v roku 2020. Oživenie európskych ekonomík po pandémii vidno aj na dátach za emisie v roku 2021. Tie síce v Európe vzrástli, ale zatiaľ sa nachádzajú mierne pod úrovňami pred pandémiou. Na Slovensku bol vývoj v roku 2020 podobný, avšak v roku 2021 boli vyprodukované emisie vyššie oproti obdobiu pred pandémiou. Týmto vývojom Slovensko vyčnieva z celoeurópskeho trendu. Ak však odhliadneme od príspevku jedného významného hráča v oceliarskom priemysle, zvyšok ekonomiky sa v oblasti emisií hýbe v súlade s európskym vývojom.

Európsky trh s emisnými povolenkami

Európsky systém obchodovania s emisnými povolenkami (EÚ ETS) pokrýva približne 41 % všetkých emisií skleníkových plynov a zahŕňa viac ako 11 tisíc podnikov naprieč všetkými členskými krajinami Európskeho hospodárskeho priestoru¹. Bol založený v roku 2005 a ide o prvý medzinárodný emisný obchodný systém na svete. Zahŕňa podniky z emisne najnáročnejších sektorov, ako napríklad produkcia elektriny a tepla, rafinácia minerálnych olejov, výroba železa, ocele, hliníka a cementu a letecká preprava.

EÚ ETS funguje systémom bezplatnej alokácie emisií, ktorá sa pre podniky každoročne znižuje vopred stanoveným tempom (v súčasnosti o 2,2 % ročne). Následne pre podniky s vyššími emisnými nárokmi je možnosť dokúpiť dodatočné povolenky za trhovú cenu, ktorá najmä v posledných rokoch prudko rastie (graf 1). Podniky potom každoročne, podľa skutočného počtu svojich vyprodukovaných emisií, príslušný počet povoleniek odpíšu zo systému, tzv. odovzdajú (z anglického „verified emissions“ – overené, potvrdené povolenky). Európska komisia (EK) tieto dáta² následne zverejní³.

¹ Štáty EÚ + Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.

² EK v apríli zverejňuje dáta za odovzdané povolenky za všetky podniky zaradené do EÚ ETS. Dáta za rok T-2 sú už finálne, no dáta za predchádzajúci rok sa ešte pri niektorých štátoch zvyknú revidovať. Najvýznamnejšie revízie zvyknú byť pri krajinách BE, BG, FR a PL, čo sťažuje pohľad na aktuálny vývoj emisií v týchto krajinách. Takisto špecifický prípad Brexitu, kedy Veľká Británia bola súčasťou EÚ ETS len do roku 2020, skresľuje agregátny pohľad na odovzdané povolenky. Pre potreby tejto analýzy sme s týmito krajinami neuvažovali.

³ https://ec.europa.eu/clima/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/union-registry_en

Analytické komentáre nie sú oficiálnym stanoviskom Národnej banky Slovenska. Prezentujú názory analytikov úseku meny, štatistiky a výskumu (ÚMS). Šírenie je povolené bez predchádzajúceho súhlasu, avšak s uvedením zdroja „Analytici ÚMS“. Ak nie je uvedené inak, časové rady sú sezónne očistené použitím vlastných sezónnych modelov.

Graf 1: Denná cena emisnej kvóty v EUR/tonu CO₂

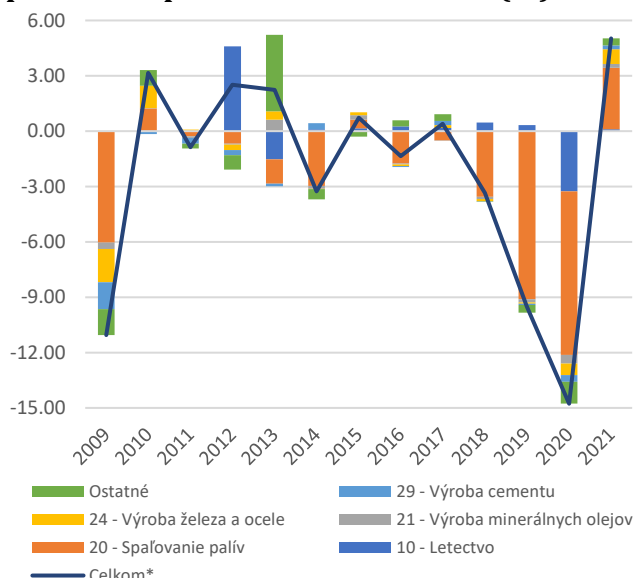
Zdroj: MŽP SR

Vývoj v krajinách EÚ

Na celoeurópskej úrovni sme pozorovali v rokoch 2018-2020 plynulý a výrazný pokles vyprodukovaných emisií (graf 2). V roku 2019 prišlo k poklesu najmä v sektore spaľovania palív, k čomu najviac prispeli najväčšie európske elektrárne, predovšetkým v Nemecku, ale aj v Španielsku a Poľsku. Následne, príchodom pandémie, sa v roku 2020 pridali aj letecký priemysel. Výrazné opatrenia obmedzujúce dopravu a mobilitu spôsobili, že k ďalšiemu poklesu emisií v európskych elektrárnach sa pridali aj spoločnosti ako Ryanair, EasyJet a Lufthansa.

Vývoj v minulom roku vo väčšine krajín EÚ ETS charakterizuje mierny nárast emisií. Celková úroveň emisií v sektore spaľovania palív⁴ (graf 2) sa postupne vracia z poklesu, pričom nárast pozorujeme pri väčšine veľkých ekonomik (DE, ES, IT, vid' graf 3).

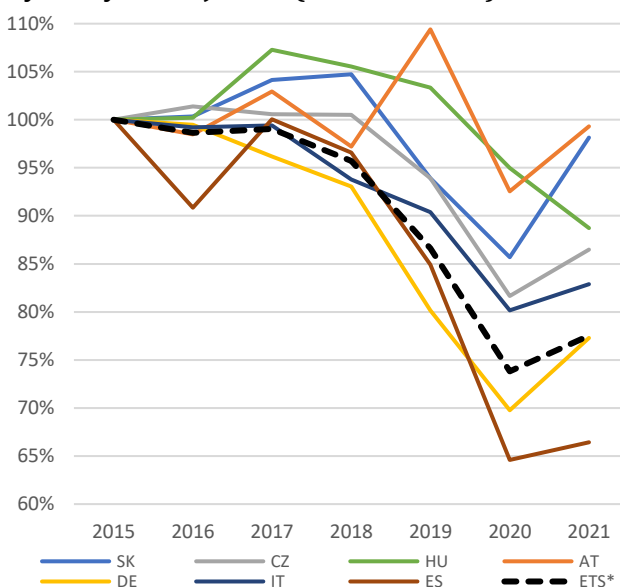
Graf 2: Medziročný vývoj odovzdaných povoleniek podľa sektorov v EÚ ETS (%)

Zdroj: EK, vlastné prepočty

* Celkové emisie krajín EÚ ETS, bez nekompletných krajín BE, BG, FR, LI a PL a bez GB z dôvodu brexitu

Graf 3: Vývoj odovzdaných povoleniek vo vybraných krajinách (2015 = 100%)

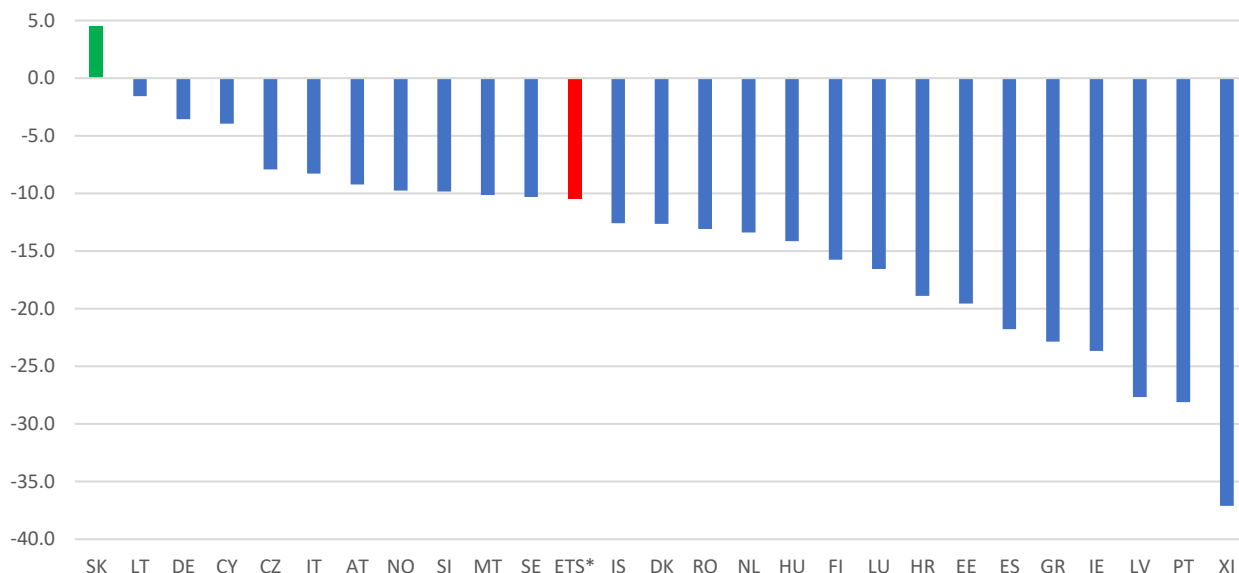

Zdroj: EK, vlastné prepočty

⁴ Po očistení o neúplné krajiny.

Väčšina krajín EÚ ETS zatiaľ ostala pod úrovňou trendu pred pandémie z roku 2019. Jedinou krajinou, kde bol stav odovzdaných povoleniek vyšší, bolo Slovensko. V porovnaní s predkrízovými úrovňami sa produkcia emisií neobnovila v plnej miere, no pokles z dôvodu pandémie sa na úrovni celkového trhu s emisiami v roku 2021 mierne skorigoval. V krajinách EÚ ETS⁵, bol priemerný pokles oproti roku 2019 na úrovni viac než 10 %.

Graf 4: Porovnanie odovzdaných povoleniek v roku 2021 oproti roku 2019

Zdroj: EK, vlastné prepočty

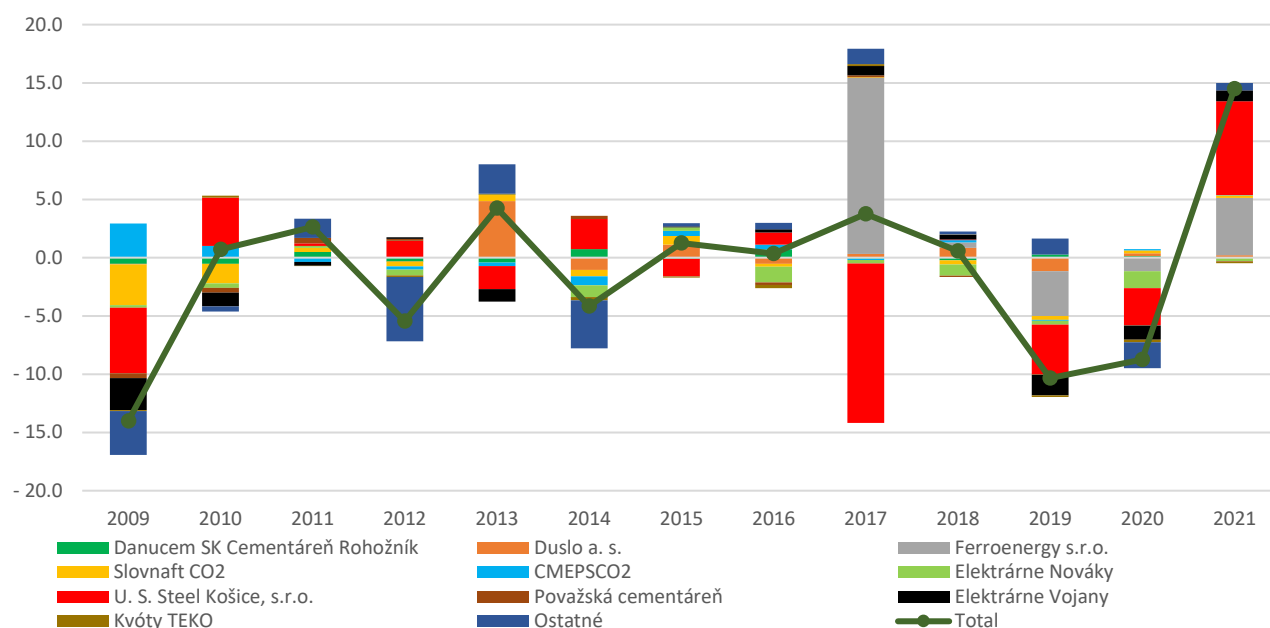
* Celkové emisie krajín EÚ ETS, bez nekompletných krajín BE, BG, FR, LI a PL a bez GB z dôvodu brexitu

Slovensko, konzistentne s európskym vývojom, zaznamenalo v rokoch 2019 a 2020 pokles emisií. Pokles v roku 2019 bol ťahaný najmä spoločnosťou U.S. Steel Košice (USS KE) a jej dcérskou spoločnosťou Ferroenergy (FE), našimi najväčšími producentmi emisií oxidu uhličitého (graf 5). Treba však poznamenať, že oceliarsky priemysel patrí aj v celoeurópskom meradle medzi jedno z emisne najnáročnejších odvetví. Okrem nich, k poklesu v roku 2019 významnejšie prispelo aj Duslo Šaľa a elektrárň Vojany. V roku 2020 prišla pandémia a k poklesu emisií o takmer 9 %, okrem veľkých hráčov, výrazne prispela aj skupina ostatných, menších znečisťovateľov. Okrem USS KE a FE, ťahali opäť pokles dve tepelné elektrárne, Vojany a Nováky, pričom príspevok viac ako 2 p. b. mali aj menšie subjekty zaradené do schémy EÚ ETS.

Prudký nárast odovzdaných emisných kvót bol v roku 2021 takmer čisto na vrub USS KE a FE. Pri väčšine ostatných subjektoch pozorujeme stagnáciu vyprodukovaných emisií, alebo iba veľmi mierny medziročný nárast.

⁵ V ktorých je riziko revízie dát minimálne.

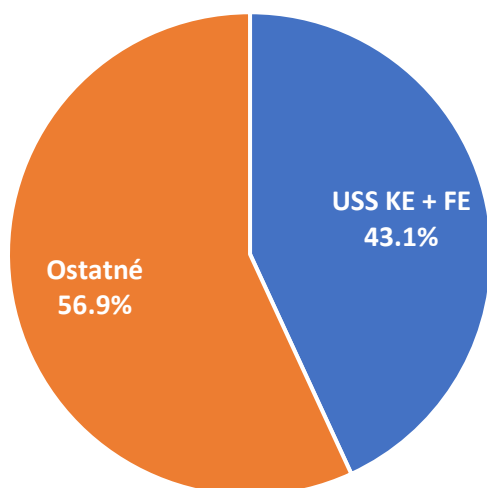
Graf 5: Medziročný vývoj odovzdaných povoleniek po subjektoch na Slovensku(%)

Zdroj: EK, vlastné prepočty

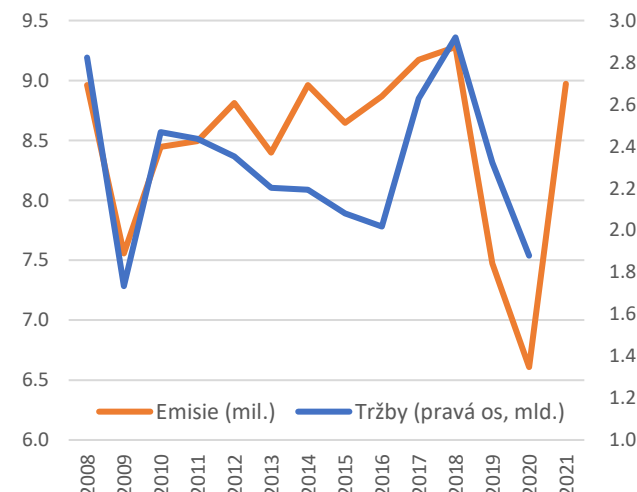
USS KE, spolu so svojou dcérou FE, patria na Slovensku medzi najväčších producentov emisií CO₂, pričom v roku 2021 vytvorili viac ako 43 % emisií v rámci EÚ ETS na Slovensku. Tieto dva subjekty spolu zaznamenali vrchol tržieb v roku 2018, pričom rovnaký vývoj sme sledovali aj v odovzdaných emisných kvótach (graf 7). Následné náročné obdobie odvetvia oceliarní spôsobilo poklesy produkcie a tým aj tržieb v rokoch 2019 a 2020. Tie sa automaticky prejavili aj na znižovaní produkcie emisií. Avizovaný rekordný rok 2021⁶, čo sa produkcie týka, už teraz vidno v úrovni vyprodukovaných emisií. Medziročný rast odovzdaných emisných kvót o takmer 36 % potiahol celkové emisie na Slovensku nad úroveň pred pandemiou a spôsobil nadpriemerný rast emisií v porovnaní s krajinami EÚ ETS.

Graf 6: Podiel vyprodukovaných emisií (%)

Zdroj: EK, vlastné prepočty

Graf 7: Emisie a tržby USS KE a FE

Zdroj: Finstat, EK, vlastné prepočty

⁶ <https://finweb.hnonline.sk/ekonomika/20057313-rekordny-rok-kosickej-steelky-obrovsky-dopyt-a-takmer-miliardovy-zisk>

Po očistení slovenských producentov emisií o tohto výrazného hráča, klesli emisie na Slovensku v porovnaní s rokom 2019 o takmer 5 %. To je vývoj, ktorý viac zodpovedá celoeurópskemu trendu postupného návratu až k predkrízovým úrovniam. Mierny medziročný rast o 2,4 % v roku 2021 odzrkadľuje postupné zotavenie Slovenskej ekonomiky po náročnom období pandémie a ukazuje, že výrazné poklesy v rokoch 2019 a 2020 budú pravdepodobne len prechodného charakteru. Je však potrebné podčiarknuť, že dlhodobý trend vyprodukovaných emisií podnikov v rámci EÚ ETS je klesajúci a preto úplný a dlhodobý návrat k úrovniam emisií pred pandémie pravdepodobne nenastane. Pokračujúci trend znižovania emisnej náročnosti, umocnený súčasnými vysokými cenami energií na svetových trhoch tak môžu dopomôcť k ďalšiemu pokles produkcie skleníkových plynov v budúcnosti.

Martin Nevický

analytici@nbs.sk